

UPPTÄCK ESPERANTO

ETT FASCINERANDE SPRÅK

Innehåll

Grundläggande information om esperanto	03
En liten presentation av språket esperanto.....	10
Personliga berättelser om esperanto	12
Zamenhof, esperantos initiativtagare.....	17
Esperanto ur psykologisk synvinkel	19
Vanliga frågor om esperanto.....	21
Information om esperanto i Sverige	23

Kära läsare,

har du någon gång velat berätta för andra om en bra film eller en intressant bok eller något annat du gillar? På samma sätt vill vi berätta om esperanto. Vi tycker mycket om det språket, och därför vill vi att även andra skall känna till det och veta hur bra det passar för internationell kommunikation.

"Vi" i detta sammanhang är människor från olika länder som använder esperanto mycket i internationella kontakter. Dessutom är vi aktiva i de organisationer som samarbetat för att ge ut den här broschyren, E@I och ILEI, som presenteras närmare på sidan 7.

Innehållet består av sju delar. Först ger vi lite grundläggande information om esperanto. Sedan kommer en kort presentation av esperanto som språk. I tredje delen följer personliga berättelser av människor som använder esperanto mycket. Fjärde delen är en kort beskrivning av L.L. Zamenhof, som lade grunden till esperanto. I femte delen behandlar en psykolog internationell kommunikation ur psykologiskt perspektiv. I sjätte delen svarar vi på vanliga frågor om esperanto och i sjunde delen finns information om esperantorörelsen i Sverige.

Som sagt, vi tycker mycket om esperanto, och om denna broschyr gör dig intresserad av detta fascinerade språk skulle det glädja oss.

Trevlig läsning!

E@I-gruppen

PS: Om du, efter denna broschyr, vill läsa esperanto-nyheter, se: www.aktuale.info.

aktuale

Häftet har översatts från esperanto av Haldo Vedin, Gunnar Gällmo, Kerstin Rohdin, Karl Gustaf Gustafsson och Inga Johansson.

Layout: Stano Marček.

Projektet har fått finansiellt stöd från Olle Olssons fond och Ido-fonden till minne av Hellmut Röhnisch.

Broshyren kan fritt laddas ner på flera språk på adressen www.ikso.net/broshuro. Brochuren får kopieras för ickekommersiella ändamål, under förutsättning att den kopieras utan ändringar. Annan användning av innehållet kräver medgivande från E@I och ILEI. Kontaktadress: broshuro@ikso.net.

Grundläggande information om esperanto

Esperanto är ett språk, som andra språk. Man kan uttrycka känslor och tankar på esperanto, precis som man kan på andra språk. Man kan sjunga på esperanto, skapa poesi, gräla, älska, skvallra, skämta, diskutera vetenskap, trösta, leka osv.

Man kan också skriva på esperanto. Här några exempel:

- ◆ Esperanto estas lingvo. (= Esperanto är ett språk.)
- ◆ Ni havas revon. (= Vi har en dröm.)
- ◆ La suno brilas. (= Solen lyser.)
- ◆ Ĉu vi vidas min? (= Ser du mig?)
- ◆ Jes, mi vidas vin. (= Ja, jag ser dig)
- ◆ Mi amas vin! (= Jag älskar dig!)

De nationella eller etniska språken tillhör olika folkgrupper. Ungerskan tillhör till exempel ungrarna, portugisiskan portugiserna och brasilianerna, japanskan japanerna osv.

Så är det inte med esperanto. Det tillhör inte någon särskild nation eller något särskilt folk. Det tillhör alla som lärt sig det, oberoende av nationalitet. Esperanto är inte ett nationellt språk, utan ett internationellt språk, med användare i alla världsdelar.

Det främsta syftet med esperanto är att underlätta kontakt och kommunikation mellan människor, som inte har något gemensamt modersmål eller riksspråk. Enligt våra erfarenheter är esperanto särskilt lämpat för internationell kommunikation mellan "vanliga människor", som intresserar sig för andra länder och folk.

"För mig är esperanto ett utmärkt språk för att hålla kontakt med vänner från många länder och att använda vid arbete inom internationella projekt."

Peter Baláz
samordnare av E@I

En person, L.L. Zamenhof, lade grunden till esperanto. Det gjorde han, kreativt och omsorgsfullt, med nationella språk som källa och inspiration, under cirka tio år. Först när han kände att språket hade fått "sin egen själ" ville han presentera det för allmänheten. Detta skedde 1887, när han gav ut den lilla skriften Lingvo Internacia (Ett internationellt språk).

Zamenhof utgav sin skrift under pseudonymen Doktoro Esperanto ("en doktor som hoppas"), men senare kom "esperanto" att bli namnet på själva språket. Under de följande åren spreds skriften till språkitresserade och idealister i flera länder. De lärde sig språket och använde det i internationell kommunikation. På så vis utvecklades esperanto successivt från ett enmansprojekt till ett levande internationellt språk. I dag är esperanto använt och omtyckt av hundratusentals,

kanske miljoner, människor i världen.

Det kanske låter otroligt att ett enmansprojekt kunde utvecklas till ett levande internationellt språk, använt och omtyckt av många. Den här broschyren förklarar i korthet hur och varför detta kunde ske. Den visar också hur esperanto används i dag. Läs vidare så vet du snart mer om Lingvo Internacia (det ursprungliga namnet på esperanto).

L.L. Zamenhof (1859-1917),
esperantos initiativtagare

Användningsområden för esperanto

Varje dag används esperanto på olika sätt, till exempel under resor, på konferenser, på internet, på arbetet eller i familjelivet.

"Jag talar serbiska med mina barn, engelska i mina studier, svenska i samhället och esperanto i arbetet och med min man.

Alla språken har sina för- och nackdelar. Av de fyra språk jag använder dagligen känner jag mig mest hemma med esperanto."

Sonja Petrović Lundberg,
samordnare för www.lernu.net

För det mesta använder man esperanto med människor som inte har samma modersmål som man själv. I sådana kontakter fungerar esperanto som "brospråk" mellan människor med olika språkbakgrund. Just detta är esperantos starka sida, att det fungerar bra som "bro" eller "lim" mellan människor i internationella kontakter.

Ett sätt att använda esperanto är att resa till något internationellt esperantoarrangemang, där människor från flera länder möts. Att göra så, och tillsammans med människor från olika länder diskutera, utbyta idéer, sjunga, dansa, göra utflykter osv är något som många esperantotalare tycker mycket om. Exempel på sådana arrangemang kommer sedan.

Ett annat sätt att använda esperanto är att resa utomlands och bo gratis hos esperantotalare. När man bor hemma hos vanligt folk i ett främmande land brukar man få en bättre bild av villkoren och sederna i det landet än om man bor på hotell. Det finns ett nätverk av gästfria esperantotalare, Pasporta Servo, med cirka 1 200 adresser i mer än 90 länder.

De kanske bästa med Pasporta Servo är att man inte behöver planera så mycket, utan bara spontant kan ge sig av vart man än vill.

Amanda Higley, Usono,
som reste i Europa i 16 månader och bara betalade för tre övernattningar.

Ett tredje sätt att använda esperanto är att brevväxla med esperantister, med snigel- eller e-post, för att snabbt och lätt få kontakt med folk från andra länder.

Internet tar bort det fysiska avståndet, och esperanto tar bort 'det språkliga avståndet'. Internet och esperanto är därför en utmärkt kombination för internationell kommunikation.

Henning Sato von Rosen,
en av grundarna av E@I

Andra sätt är att vara aktiv i esperantorörelsen för en bättre och fredligare värld, att läsa nyheter om det som händer i olika länder skrivna av människor som själva bor där eller att läsa böcker som skrivits på små språk och som inte översatts till ens modersmål, men däremot till esperanto.

Internationella esperantoarrangemang

Här är några exempel på populära internationella esperantoarrangemang runt om i världen:

MÖTE VID HIMALAJA

Mötet vid Himalaja karaktäriseras av turism. Den låter deltagarna lära känna livet och sevärdheterna i Nepal, under ledning av lokala esperantister. Under denna träff har nepalesiska och utländska esperantister tillfälle att samlas och lära känna varandra och praktisera språket i en exotisk miljö.

INTERNATIONELLA UNGDOMSKONGRESSEN (IJK)

Ett mycket bra arrangemang för varje ung esperantointresserad. Tack vare den informella och livliga stämningen är det lätt att hitta nya vänner från olika länder och lära känna den internationella ungdomsrörelsen. Deltagare kommer ofta från ett trettiotal länder och brukar uppgå till några hundra. Varje år är IJK i ett nytt land.

UNGDOMS E-SEMINARIUM – JES

En festvecka runt nyårshelghen någonstans i Europa. Dagtid präglas programmet av mer seriösa programpunkter, men många av deltagarna kommer främst för att umgås med vänner, dansa och roa sig.

NORDAMERIKANSKA SOMMARKURSERNA – NASK

NASK äger rum under tre sommarveckor vid något av USAs universitet och består av intensivkurser i esperanto på olika språknivåer. NASK har en internationell lärarkår och elever från olika länder.

GEMENSAMT SEMINARIUM – KS

Ett samarbetsseminarium som växelvis äger rum i de tre länderna Kina, Japan och Sydkorea för ungdomar från i huvudsak dessa tre länder. De går av stapeln varje år och fungerar som förbindelselänk mellan unga esperanto-användare i Asien.

KULTURFESTIVAL – KEF

En festival med ett brett kulturellt program för olika åldrar. Musikerna och artisterna kommer huvudsakligen från Europa, men även från andra länder. På eftermiddagarna

och kvällarna är det oftast teater, föreläsningar, diskussioner och konserter med esperanto-band. På natten dans, pub och "gufujo" (ett lungt kafé). Festivalen äger rum med jämna mellanrum i norra Europa.

ALLAMERIKANSKA ESPERANTOKONGRESSEN – TAKE

TAKE har som mål att stärka solidariteten mellan esperantister från Nord-, Central- och Sydamerika, utveckla esperantorörelsen och studera dess problem. Förutom arbetsmöten, har kongressen även flera kunskapsinslag och underhållning för att lära ut kunskaper om värdlandet.

VÄRLDSKONGRESSEN – UK

Den största årliga esperanto-kongressen. Universala Kongreso är en kongress med varierande programpunkter, huvudsakligen föreläsningar och möten, men också konserter, teater, utflykter, dans osv. Vanligtvis deltar mellan 2 000 – 4 000 människor från cirka 50 länder. Varje år är kongressen i ett nytt land.

Hur blev Esperanto ett levande språk?

Det kan tyckas ganska märkligt att en enda människas språkprojekt kan utvecklas till ett levande internationellt språk. Men det har hänt med esperanto som nu utvecklas på liknande sätt som andra språk utvecklas.

Här är de främsta skälen, till att esperanto blev ett levande språk:

◆ Zamenhof var en mycket begåvad språkbasckapare

Redan som barn började Zamenhof fundera över ett internationellt språk och som ung bestämde han sig för att förverkliga sina idéer. När han var 17 år visade han sina skolkamrater det första resultatet. Senare gjorde han, under en 10-årsperiod, ändringar och förbättringar i sin språkbas. 1887 presenterade han den under namnet *Lingvo Internacia*.

◆ Esperanto fick snabbt användare i flera länder

Redan några år efter att esperanto lanserats bildades grupper i flera länder som använde, vårdade och tyckte om språket. Många korresponderade med, och träffade esperanto-talande från andra länder. Tack vare detta har esperanto redan från början använts som ett internationellt kommunikationsmedel i olika sammanhang.

◆ Zamenhof lät användarna besluta om esperantos utveckling

Under den första stora kongressen för esperantotalande 1905 förklarade Zamenhof att f.o.m. nu skulle han inte längre leda utvecklingen av språket, utan varje användare skulle kunna påverka utvecklingen av esperanto. Detta skulle visa sig vara ett viktigt beslut, för på så sätt kände sig många delaktiga i språkets utvecklingsprocess och följaktligen mer engagerade.

◆ Esperanto har en stabil kärna, som förhindrar plötsliga reformer

För att förhindra dispyter om språkreformer föreslog Zamenhof att det skulle finnas en oföränderlig grund i språket. Den presenterades i dokumentet *La Fundamento de Esperanto* (esperantofundamentet). Förslaget antogs 1905 och ännu idag har detta fundament ett stabiliserande inflytande på språkets utveckling.

◆ Esperanto är både ett naturligt och ett konstruerat språk

Grunden i esperanto är ordstammar och grammatiska principer från nationella och etniska språk. Därför känns esperanto som ett naturligt språk när man talar det. Samtidigt är esperanto relativt enkelt att lära på grund av sin regelbundna grammatik och sitt smarta ordbildningssystem, som är ett resultat av den omsorgsfullt konstruerade språkbasen.

◆ Allmän, men frivillig ideell bas

Till esperanto finns knutet en ideologi om fred och broderskap mellan alla folk. Denna brukar man kalla *la interna ideo* (den interna idén). Denna interna idén inspirerar människor, som drömmer om en fredligare och bättre värld i framtiden. Bland annat tack vare den är det många människor som gärna investerar energi och tid i esperantorörelsen.

◆ Esperanto är inte enbart ett europeiskt språk

Orden i esperanto kommer främst från europeiska språk, men grammatiken och sättet att sätta samman ord har flera likheter med kinesiska, turkiska och andra icke indoeuropeiska språk. Syntaxen och stilen i esperanto är till stor del slavisk. Oberoende av modersmål, är esperanto möjligt att lära sig under några månader till några år, och sedan kan man känna det som sitt språk.

Ett bevis på att esperanto har utvecklats till ett levande internationellt språk är att språket har en stabil användarskara i varje världsdel. De flesta lär sig språket i ungdomen eller som vuxna, men det finns de, som talar esperanto från tidiga barnaår eftersom esperanto är ett av familjens språk.

Jag anser fortfarande att esperanto är ett av de värdefullaste arv, som mina kära föräldrar lämnat till mig.

Carlo Minnaja från Italien, som talade esperanto i sitt hem med sina föräldrar och sin bror.

Internationella esperantoorganisationer

För att underlätta för esperantoanvändarna att organisera sig och verka på internationell nivå finns det flera internationella esperantoorganisationer. Här följer korta presentationer av några av dem.

Utbildning på internet – E@I

E@I är en internationell arbets-samarbete och kommunikation i hela världen. Arbetsgruppen arrangerar projekt och arrangemang för att stödja interkulturellt lärande och användandet av internettekniker. Ett exempel på framgångsrika E@I-projekt är www.lernu.net, en flerspråkig sajt där man kan lära sig esperanto. Hemsida (mångspråkig): www.ikso.net

Internationella förbundet för esperantospråkiga lärare – ILEI

ILEI är det främsta forumet för lärare och utbildningspersonal på esperanto. ILEI har sektioner i mer än 30 länder och medlemmar i mer än 45. Organisationen arbetar bland annat med att undervisa i esperanto på skolor och universitet. Den organiserar också examina som prövar språkliga och kulturella kunskaper om esperanto. Hemsida (på esperanto): www.ilei.info

Esperantic Studies Foundation – ESF

ESF stödjer forskning och undervisning kring esperanto och angränsande områden inom ramen för mellanspråklig kommunikation, i synnerhet i samband med högre utbildning i Nordamerika. Den viktigaste frågan för ESF är: "Är det möjligt med en värld där många språk, stora och små, kan samexistera relativt jämlikt och där global kommunikation är tillgänglig för både fattiga och rika?" Hemsida (på engelska): www.esperantic.org

Internationella Esperantoförbundet – UEA

UEA grundades 1908 och är idag den största internationella organisationen för esperantotalare med medlemmar i 117 länder. UEA verkar inte bara för att sprida esperanto, utan också för att väcka diskussion om språkproblem och för att fästa uppmärksamhet vid behovet av jämlikhet mellan språken. Hemsida (mångspråkig): www.uea.org

Världs-esperanto-ungdomsförbundet – TEJO

TEJO är en internationell ideell ungdomsorganisation som grundades 1938. Den arbetar för att främja fred och mellankulturell förståelse bland ungdomar världen runt genom esperanto. TEJO arbetar med ungdomens nuvarande frågor och problem, i synnerhet på det språkliga och kulturella området. Från sitt huvudkontor i Nederländerna samordnar den arbetet i mer än 40 landssektioner, och medlemmarna i mer än 80 länder. Hemsida (mångspråkig): www.tejo.org

Europeiska Esperanto-Unionen – EEU

EEU kämpar för språklig jämlikhet och mångfald i Europa. Organisationen menar att jämlikhet är nödvändigt för verklig demokrati, och språklig mångfald anser den lika viktig som biologisk mångfald. Utöver det stödjer EEU utvecklingen av en europeisk identitet i harmoni med nationella och regionala identiteter. Hemsida (på esperanto): www.europro.eu

Internationella cyklistesperantorörelsen – BEMI

Något för dem som gillar att cykla och tala esperanto samtidigt! BEMI ordnar regelbundet olika cykelkaravaner, ofta i samband med något ungdomsarrangemang. Hemsida (mångspråkig): www.bemi.free.fr/

Eurokka

Eurokkas verksamhetsområde är att i hela världen försöka utveckla och sprida inom esperantorörelsen, men också utanför denna, en esperantobaserad musikkultur – band och artister som sjunger på esperanto. Hemsida (på esperanto): <http://artista.ikso.net/eurokka/>

Nationslösa världs-organisationen – SAT

SAT:s främsta syfte är att med hjälp av esperanto verka för folkbildning, främst hos arbetarklassen. SAT ser esperanto inte som ett mål utan som ett medel. Organisationen har en allmänt socialistisk inriktning, men omfattar alla socialistiska fraktioner så länge dessa godtar principen om en fri och öppen debatt. Ordet Sennacieca i namnet syftar på att organisationen, till skillnad från större delen av den internationella arbetarrörelsen, enbart har individuella medlemmar. Hemsida (flerspråkig): www.satesperanto.org

Passande för internationell kommunikation

Kanske har du under läsningen tänkt ungefär så här:

Esperanto, ett internationellt språk... Men vi har ju redan ett internationellt språk! Engelskan är världens internatinella språk, och nästan alla talar det.

Det stämmer att engelskan är det mest använda språket i internationella sammanhang. Ungefär sju procent av mänskligheten har engelska som modersmål, och enligt flera bedömningar har ytterligare cirka sju procent lärt sig behärska engelskan som unga eller vuxna. Men de sistnämnda sju procenten är i allmänhet människor med modersmål som är relativt nära släkt med engelskan, till exempel tyska, nederländska eller svenska. För många andra, till exempel ungrare, kineser, japaner, turkar och koreaner, vilkas modersmål inte alls liknar engelskan, är det ofta mycket svårt och tidsödande att lära sig engelska på hög nivå.

Även många andra språk används för kommunikation över språkgränserna i geografiskt begränsade områden. För internationell kommunikation finns många varianter och möjligheter. Vi anser att mångspråkighet verkligen förtjänar att uppmuntras, och esperantorörelsen verkar även för att stödja bruket av små språk och minoritetsspråk i olika sammanhang. Det kan dock vara värt att minnas att inte alla har lika lätt att lära sig främmande språk, och att inte alla har lust att ägna sin tid åt att lära sig flera språk. Bland annat för dem som skulle vilja kunna ett främmande språk, men som inte lyckats lära sig något i skolan, kan esperanto vara ett intressant alternativ.

Enligt våra erfarenheter är esperanto mycket lämpat för internationell kommunikation, bland annat av följande skäl:

1) Lättare

För alla som lärt sig både esperanto och ett främmande nationellt eller etniskt språk är det tydligt att det var lättare att lära sig esperanto än det andra språket. Esperanto är relativt lätt därför att språket har få regler och inga undantag. Dessutom behöver man inte lära sig lika många ord, eftersom det går lätt att sätta samman ord av ordstammar, prefix (förstavelse) och suffix (efterstavelse).

Det går inte att säga exakt hur mycket lättare esperanto är, eftersom det bland annat beror på vilket språk man jämför med och vilken nivå man avser. Grovt sett lär man sig esperanto på mellan en femtedel och en tredjedel av den tid som man behöver för att uppnå samma nivå på ett annat främmande språk.

2) Mer neutralt

Eftersom esperanto inte tillhör något särskilt land eller folk är det neutralare än de nationella eller etniska språken för internationell kommunikation. Esperanto är inte knutet till någon särskild nationell eller etnisk kultur, vilket är en stor fördel för ett språk som fungerar som bro mellan världens olika folk. Fast esperanto är inget kulturlöst språk. Det har sin egen internationella kultur.

3) Mer rättvist

Alla som lär sig esperanto har goda möjligheter att nå en hög kunskapsnivå i språket och att sedan, språkligt sett, kunna kommunicera på lika nivå, oberoende av språklig bakgrund. Detta

gäller för alla folk, inte bara de västerländska. Dessutom har, de som talar esperanto liknande möjligheter att uppnå en hög språknivå. De som växt upp med språket talar i allmänhet inte bättre esperanto än andra som på allvar gått in för att lära sig det. Därför är esperanto rättvisare som internationellt språk än de nationella språken, som vissa utan att egentligen behöva anstränga sig behärskar bättre än andra, som måste arbeta mycket hårt för att nå en hög nivå.

Jag anser att kineser lär sig esperanto mycket lättare än något europeiskt språk, och de kineser som redan lärt sig esperanto har mycket lättare än andra när de sedan studerar europeiska språk.

XIAO Peiliang, Kina

För alla som anser att lätthet, neutralitet och rättvisa är viktiga egenskaper hos ett internationellt språk kan esperanto vara mycket intressant.

Engelskan är det mest använda språket för internationell kommunikation i dag. Men vem vet? Det kan tänkas att, någon gång i framtiden, fler och fler upptäcker hur väl esperanto passar för internationell kommunikation, och att engelska och esperanto kommer att fungera parallellt som stora internationella språk. Det skulle betyda mycket för alla de millioner som har mycket svårt att lära sig engelska på hög nivå.

Jag är iransk doktorand i Paris. Under mina studier har jag alltid använt engelska, och när jag sedan kom till Frankrike lärde jag mig franska. Jag har också lärt mig esperanto, och jag måste erkänna att det är det enda språk, utom mitt modersmål, som jag trivs med. Jag känner mig inte hemma med något annat främmande språk. Jag

anser att esperanto är väl lämpat för alla människor, bland annat för asiaterna.

Behrouz Soroushian, Iran

Kultur på Esperanto

Det finns sånger, filmer, dikter, romaner, noveller, tidskrifter, teaterpjäser, kabaréer, sånger, rock, pop, rap osv på esperanto. Det finns alltså kultur på esperanto. (Ordet "kultur" kan betyda mycket mer än de just nämnda sakerna, men här begränsar vi oss till dem.)

Redan i det allra första esperantohäftet fanns det dikter. Från första början lade man märke till hur rikt och vackert man kan uttrycka sig på esperanto. Det är ett språk där man känner sig fri, bland annat på grund av den relativt fria ordföljden och möjligheten att bilda sammansatta ord med hjälp av för- och efterstavelser (prefix och suffix).

Jag upptäckte hur fantastiskt språket är för att skriva sångtexter, och jag ville fortsätta därför att det är en sådan njutning att skriva på det språket.

Martin Wiese,
sångare i esperantobanden Persone
och Martin & la talpoj

Varje år ges det ut många nya böcker som skrivits på esperanto.

Varje år ges det också ut nya sånger på esperanto, och CD-skivor med artister i olika genrer. På nätet finns radiostationer och podcastsändningar på esperanto. Då och då hålls kulturfestivaler, där man kan avnjuta olika sidor av den esperantospråkiga kulturen.

Om du vill höra sånger på esperanto, kan du gå till <http://www.vinilkosmo.com/>.

Att sjunga på esperanto är som att sjunga på portugisiska, och roligare än att sjunga på engelska.

Rogener Pavinski el Brazilo,
från Brasilien, sångare i rockbandet
Supernova

Esperanto fungerar också som bro mellan nationella eller etniska kulturer. Ett exempel på detta är de tusentals böcker som översätts till esperanto från nationella eller etniska språk. Bland dessa finns både stora klassiker och okända "litterära pärlor", som från början skrivits på små språk.

Det finns en mängd tidskrifter på esperanto med olika inriktning och för olika målgrupper. Två av dem är *Monato* ("Månad") och *Beletra Almanako: Monato* ("Månad") är som framgår av namnet en månatlig tidskrift. Den tar upp stora och små händelser i världen. Dess redaktionella princip är att i stället för att anlita utlandskorrespondenter, som sällan kan lära känna och förstå det lokala samhället på djupet, skrivs artiklarna av folk som bor i respektive land och som själva upplever de händelser de beskriver. *Beletra Almanako* (Skönlitterär almanacka) är en litterär tidskrift med avdelningar för poesi, skönlitterär prosa, fackprosa, essäer, recensioner, teater osv, både i original och i översättning.

Det finns också en del filmer och teaterpjäser på esperanto, som exempel kan nämnas flera av de stora verken av Shakespeare. Ett annat exempel är författaren Harold Brown, som skrivit teaterstycken på esperanto. Några av dessa är översatta till nationella språk. Mer information finns på <http://harold-brown-author-verkisto.webs.com/>

Observera!

Esperantogemenskapen ger sitt starka stöd åt tankarna på språklig mångfald, språkliga rättigheter osv. Alla språk är ju värdefulla, och det är viktigt att de stora språken inte tränger undan små- och minoritetsspråk.

Att lära sig esperanto är en god förberedelse, inte bara för barn utan också för vuxna, för att lättare och snabbare lära sig andra språk. Dessutom blir de som lär sig esperanto ofta intresserade av att också lära sig andra språk.

Esperanto är inte fullkomligt. Det är varken fullkomligt neutralt eller fullkomligt rättvist. Däremot är det, enligt våra erfarenheter, mer neutralt och mer rättvist än de nationella språken i internationell kommunikation.

Esperanto är inget nationellt språk, det har inte samma målsättning eller funktion. Måttstocken för hur bra det är, är därför inte i vad mån det kan göra samma saker som de nationella språken, utan i vad mån det uppfyller sin funktion: att vara förmedlare mellan folken.

Ur boken *La Bona Lingvo (Det goda språket)* av Claude Piron

En liten presentation av språket esperanto

Här ger vi en kort presentation av språket esperanto. Det skulle ta alltför stor plats att beskriva hela språket, så vi begränsar oss till att presentera bokstäver och ordbildning. Om du vill veta mer om grammatik, kurser, övningar och ordböcker rekommenderar vi den flerspråkiga hemsidan www.lernu.net.

Bokstäver och uttal

Esperanto har 28 bokstäver, av vilka 5 är vokaler:
a b c ĉ d e f g ĝ h ĥ i j k l m n o p r s ŝ t u ŭ v z

Det är en stor fördel att varje bokstav uttalas mer eller mindre lika i alla ord, och att man alltid stavar orden på samma sätt som man uttalar dem. Om man vet hur man uttalar ett ord, vet man också hur man stavat det. Betoningen ligger alltid på näst sista stavelsen t.ex: *hundo, internacia, floro*.

Ord

Ordstammarna i esperanto härstammar från olika språk, omkring 75% från romanska språk, omkring 20% från germanska språk och 5% från andra språk. Zamenhof försökte välja ordstammar, som redan var kända i de stora europeiska språken. Här kommer några exempel:

- ◆ från latin: *sed* (men.), *tamen* (dock), *okulo* (öga), *akvo* (vatten)
- ◆ från fransk: *dimanĉo* (söndag), *fermi* (stänga), *ĉevalo* (häst), *butiko* (butik)
- ◆ från italienska: *ĉielo* (himmel), *fari* (göra), *voĉo* (röst)
- ◆ från olika romanska språk: *facila* (lätt), *fero* (järn), *tra* (genom), *verda* (grön)
- ◆ från tyska: *baldaŭ* (snart), *bedaŭri* (beklaga), *jaro* (år), *nur* (bara / blott)
- ◆ från engelska: *birdo* (fågel), *suno* (sol), *ŝarko* (haj), *teamo* (team)
- ◆ från olika germanska språk: *bildo* (bild), *fremda* (främmande), *halti* (stanna), *ofta* (vanlig)

På esperanto är det många ord som inte existerar som stamord, utan som sammansatta ord. Det finns t.ex inget stamord för ordet "kniv", utan man använder stammen *tranĉ-* (skär-) med suffixet (efterstavelsen) *-il-* som markerar verktyg och ändelsen *o*, som markerar substantiv. Man sätter samman detta till *tranĉilo*. Andra exempel med suffixet *-il-* är: *tondilo* (sax), *ŝraŭbilo* (skruvmejsel), *skribilo* (penna), *ludilo* (leksaker)

Ordklasser

En intressant sak i esperanto är att det finns särskilda ändelser, som man kan tillämpa på alla ordstammar.

Om man t.ex tar ordstammen *somer-* (somm-) och lägger till ändelsen *o*, som markerar substantiv, så får vi *somero* (sommar), men om man lägger till *a*, som markerar adjektiv, får vi ordet *somera* (somrig), och lägger man till *e*, som markerar adverb, får vi ordet *somere* (på sommaren). Ändelsen *j* användes för att visa pluralis: *someroj* (somrar).

En Italio estas varmaj someroj. – (I Italien är det varma somrar.)
Somere mi ŝatas bicikli. – (På sommaren tycker jag om att cykla)
Kia bela somera robo. – (Vilken vacker somrig klänning.)

-o för substantiv: Substantiv är benämning på saker (konkreta eller abstrakta). Substantiv svarar på frågan "Vad är det (den, hon, han)?" Ex: *homo* (människa), *ideo* (idé), *nomo* (namn), *domo* (hus).

-a för adjektiv: Adjektiv beskriver substantivet. Adjektiv svarar på frågan "Hurudan är det (den, hon, han)?" Ex: *bela* (vacker), *bona* (bra), *longa* (lång), *varma* (varm), *interesa* (intressant).

-e för adverb: Adverb beskriver verb, adjektiv, ett annat adverb eller en hel fras. Ex: *bele* (vackert, på ett vackert sätt), *longe* (långt), *bone* (bra, på ett bra sätt), *interese* (intressant). (Det finns också adverb som inte slutar på *-e*, s.k. primitiva adverb.)

-j för pluralis: Pluralis markerar att det rör sig om mer än en sak. Ex: *homoj* (människor), *ideoj* (idéer), *grandaj domoj* (stora hus), *varmaj someroj* (varma somrar).

-n för objekt: Objekt är det som direkt berörs av en handling i en fras. T.ex i frasen *Ŝi amas lin*. (*Hon älskar honom.*), är "lin" objekt.

-i, -is, -as, -os, -us, -u för verb:

Ändelserna som hör till verben är:

◆ **-i för grundform**

⇒ ex: *vidi* (att se), *kanti* (att sjunga), *ridi* (att skratta)

◆ **-is för förfluten tid**

⇒ ex: *vidis* (såg, har set), *kantis* (sjöng, har sjungit), *ridis* (skrattade, har skrattat.)

◆ **-as för närvarande tid**

⇒ ex: *vidas* (ser), *kantas* (sjunger), *ridas* (skrattar)

◆ **-os för kommande tid**

⇒ ex: *vidos* (skall se, kommer att se), *kantos* (skall sjunga, kommer att sjunga), *ridos* (skall skratta, kommer att skratta)

◆ **-us för konditionalis**

⇒ ex: *vidus* (skulle se), *kantus* (skulle sjunga), *ridus* (skulle skratta)

◆ **-u för uppmaning**

⇒ ex: *vidu* (se), *kantu* (sjung), *ridu* (skratta)

Dessa verbändelser gäller för alla verb. Det finns alltså inte några oregelbundna verb i esperanto. Skönt, eller hur?!

Ordbildning

En ordstam kan i esperanto ge olika ord i kombination med olika förstavelser (prefix), efterstavelser (suffix) och ändelser. Det betyder att man inte behöver lära sig lika många ord som i andra språk, eftersom man lätt skapar nya ord med hjälp av prefix och suffix.

En möjlighet är att använda ordklass-ändelserna:

interes' =>

intereso – intresse

interesoj – intressen

interesa – intressant

interese – på ett intressant sätt

interesi – att intressera

Med hjälp av olika prefix (förstavelser) och suffix (efterstavelser) kan man skapa flera ord ur samma stam. Det finns 10 prefix och 32 suffix i esperanto. Här är några exempel:

- ◆ **mal-** anger motsatt betydelse: *bona* – *malbona* (bra – dålig), *juna* – *maljuna* (ung – gammal), *fermi* – *malfermi* (stänga – öppna)
- ◆ **-ej-** anger plats: *lerni* – *lernejo* (att lära – skola), *loĝi* – *loĝejo* (att bo – bostad), *vendi* – *vendejo* (att sälja – affär)
- ◆ **-in-** anger feminin ordform: *knabo* – *knabino* (pojke – flicka), *frato* – *fratino* (bror – syster), *viro* – *virino* (man – kvinna)
- ◆ **-ul-** anger person: *juna* – *junulo* (ung – yngling/ungdom), *grava* – *gravulo* (viktig, betydelsefull – en betydelsefull person), *stulta* – *stultulo* (dum – dumbom)

Systemet med affix (för- och efterstavelser) i esperanto är en av Zamenhofs största påfund.

John Wells,
professor i fonetik

I sin bok *Lingvistikaj aspektoj de Esperanto* (Lingvistiska aspekter på esperanto) gör professor Wells en tänkvärd jämförelse mellan inlärandet av engelska och esperanto. Han antar att två elever, som redan känner till grunderna i engelska respektive

esperanto, ska lära sig ordet "äta" och ord som hör samman med det. På grund av prefixen och suffixen i esperanto, vilka esperanto-eleven redan känner till, är det en relativt enkel uppgift att lära sig de nya orden på det språket, men för eleven som lär sig engelska är det lite svårare... Se här

På esperanto	På engelska	På svenska
<i>mangi</i>	<i>to eat</i>	<i>att äta</i>
<i>mangas</i>	<i>eats</i>	<i>äter</i>
<i>mangis</i>	<i>ate</i>	<i>ät</i>
<i>mangos</i>	<i>will eat</i>	<i>ska äta</i>
<i>manĝo</i>	<i>a meal</i>	<i>mat / måltid</i>
<i>manĝajo</i>	<i>food</i>	<i>mat / födoämne</i>
<i>manĝado</i>	<i>eating</i>	<i>ätande</i>
<i>manĝejo</i>	<i>dining hall/room</i>	<i>matsal / matrum</i>
<i>manĝujo</i>	<i>container for food</i>	<i>matlåda</i>
<i>manĝiloj</i>	<i>silverware</i>	<i>bestick</i>
<i>manĝebla</i>	<i>edible</i>	<i>ätbar</i>
<i>manĝinda</i>	<i>worth eating</i>	<i>värd att äta</i>
<i>manĝeti</i>	<i>to snack</i>	<i>småäta</i>
<i>manĝegi</i>	<i>to feast</i>	<i>äta mycket</i>
<i>manĝaci</i>	<i>to eat badly</i>	<i>äta slarvigt</i>
<i>manĝema</i>	<i>interested in eating</i>	<i>sugen/tycker om att äta</i>
<i>manĝanto</i>	<i>eater, diner</i>	<i>en som äter</i>

Esperanto-eleven känner genast igen orden i exemplet ovan, eftersom att de är sammansättningar mellan ordstammen *manĝ-*, och ändelser samt olika suffix och prefix, som eleven redan kan. Men eleven, som lär sig engelska, måste anstränga sig ganska mycket, innan han eller hon kommer ihåg alla dessa ord, och lär sig hur man uttalar och stavar dem. Liknande exempel kan man göra med nästan alla ordstammar som man behöver, för att göra sig förstådd i en internationell kommunikation. Nu kanske du bättre förstår att det är många gånger lättare att lära sig esperanto som främmande språk än att lära sig engelska.

Några fraser på esperanto

Saluton! – Hej!

Bonan tagon! – God dag!

Kiel vi nomiĝas? – Vad heter du?

Mia nomo estas ... – Jag heter...

Kiel vi fartas? – Hur mår du?

Mi fartas bone. – Jag mår mycket bra.

Kie vi loĝas? – Var bor du?

Mi loĝas en ... – Jag bor i...

Mi ĝojas renkonti vin. – Jag glädjs över att träffa dig.

Ankaŭ mi! – Jag också.

Bonege! – Toppen!

Om du vill lyssna på hur esperanto låter, rekommenderar vi hemsidan *Radio Verda* - www.radioverda.com eller sändningarna från *Pola Radio* på esperanto: www.polskieradio.pl/eo/.

Den rikt illustrerade läroboken *Esperanto enligt direktmetoden* har givits ut på flera språk
- www.ikso.net/stano.marcek.

Personliga berättelser om esperanto

Här följer ett antal korta berättelser skrivna av människor som använder esperanto mycket.

JAG KÄNNER MIG SOM EN DEL AV VÄRLDEN

Namn: Erin Piatieski
Land: USA
Yrke: Ingenjör
I esperantorörelsen bl.a.:
◆ Medlem i lernu.net-teamet

Jag började lära mig esperanto på gymnasiet, eftersom jag hade hört att det är ett lätt språk och jag antog därför att esperanto var min enda chans att tala ett främmande språk flytande. Jag hade funnit att mina vänner och familjemedlemmar som hade studerat något språk på en kurs nästan aldrig kunde tala detta språk ens på en grundläggande nivå. Därför läste jag esperanto med förhoppningen att det skulle bli min introduktion till de främmande språkens värld. Jag insåg då aldrig vad jag sedan skulle kunna göra med hjälp av språket; jag ville helt enkelt bara lära mig ett främmande språk för att kunna säga att jag talar mer än ett språk.

Trots denna enkla plan blev esperanto en viktig del av mitt liv. Jag har nu en pojkvän i Italien som jag talar esperanto med. Därigenom har esperanto-talande blivit ett vanligt inslag i mitt liv. Jag använder det inte bara för att tala med människor i andra länder, utan också för att tala om vädret, för att debattera den senaste tidens politik och för att fråga om det finns tillräckligt med ägg i kylskåpet för att göra pannkakor. Men esperanto har inte bara gett mig en kärleksrelation; det har också ändrat mitt sätt att se på världen. Många säger att man kan tala med människor i världens alla länder med hjälp av engelska och det är sant. Men få vet att detta också gäller för esperanto. Jag har upptäckt att det är stora skillnader mellan att använda engelska och esperanto för internationell kommunikation. Genom att använda esperanto blir de talande mer jämställda, inte bara språkligt utan också socialt.

Genom esperanto känner jag att jag har "okända vänner" nästan överallt i världen. När jag reser, antingen i tjänsten eller på semestern, kan jag nästan alltid hitta en esperantist på platsen som jag kan träffa. I ett land som jag aldrig förut har besökt betyder det att jag redan efter en kväll inte längre känner mig främmande i det nya landet. Jag kan lätt samtala med andra på ett gemensamt språk. Jag behöver inte oroa mig för om jag kommer att kunna läsa menyn på en restaurang eller för om jag förstår vanorna på platsen, eftersom de lokala esperantisterna hjälper mig med detta. Följaktligen känner jag mig som en del av världssamfundet, inte som en amerikan utan som esperantist.

SEDAN 7 ÅR ÄR ESPERANTO MIN HUVUDSYSSÄTTNING

Namn: Katalin Kováts
Land: Holland / Ungern
Yrke: Lärare och redaktör av hemsidor
I esperantorörelsen bl.a.:
◆ Initiativtagare och redaktör av www.edukado.net
◆ Mycket omtyckt lärare och pedagog

Under tiden jag väntade mitt första barn låg jag på sjukhus under flera långa månader. De sista veckorna kom jag plötsligt att tänka på esperanto, som jag hört talas om flera gånger i mitt liv. Jag bad min make att skaffa mig en lärobok och en ordlista. "30 nap alatt eszperantoul" (Esperanto på 30 dagar) var titeln på den bok som jag studerade intensivt innan min första son föddes. Det var ett stort nöje att konstatera, att jag, med min dåvarande "oförmåga", kunde tillägna mig ett språk till konversationsnivå på några veckor.

Jag fortsatte att studera även efter nedkomsten och snart började jag själv lära ut esperanto i skolan, där jag undervisade i matematik och ryska. Senare sökte jag kontakt med esperantister. Att göra det i Ungern var ingen svårighet, där fanns gott och finns gott om diplomerade esperantolärare. Även jag blev en sådan och det "gröna språket" (dvs. esperanto) började genomsyra mitt och hela familjens liv. Tack vare esperanto har vi haft möjligheter att resa, jag arbetade på "Esperanto-centrum" i Schweiz, jag undervisade i Frankrike, senare ledde jag kurser i det ena efter det andra landet i Europa. I bland hade jag även tillfälle att undervisa esperanto i USA, Australien och Afrika. Mina barn, i motsats till deras klasskamrater, fick vänner i många länder, något som i betydande mån vidgat deras världsuppfattning och öppenhet vad avser kulturer och språk.

MITT HUVUDINTRESSE ÄR ESPERANTOS KULTURELLA SIDA

Namn: Rogener Pavinski

Land: Brasilien

Yrke: Filmare och musiker

I esperantorörelsen bl.a.:

◆ Musiker i rockgruppen

Supernova ◆ Skapare av

filmen "Esperanto är..."

◆ Styrelseledamot i TEJO

(Esperantos internationella
ungdomsorganisation)

Ar 2005 deltog jag i en tävling anordnad av TEJO och fick ekonomiskt stöd för att resa till en internationell ungdomskongress i Polen. Jag utnyttjade den chansen och tillbringade en månad på fyra esperantoarrangemang i fyra olika länder. Det var ett oförglömligt äventyr för mig som för första gången reste utomlands!

Mitt huvudsakliga intresse kring esperanto, är dess kulturella sida och jag har alltid velat skapa musik på esperanto, därför började jag att arbeta med sångtexter tillsammans med några vänner och resultatet blev att vi bildade en rockgrupp som heter Supernova och gjore en skiva som lanserades 2006 på skivbolaget Vinilkosmo i Frankrike. Jag sysslar också med esperanto yrkesmässigt. Ett av de viktigaste projekten som jag deltagit i hittills är det internationella samarbetet med informationsfilmen "Esperanto är..." som jag har klippt. Jag har också skapat, och skapar fortfarande, många andra typer av kortfilmer..

ESPERANTO HAR GJORT MIG TILL VÄRLDSMEDBORGARE

Namn: Jean Codjo

Lando: Kanada / Benin

Yrke: Lärare

I esperantorörelsen bl.a.:

◆ Medlem Afrikakommissionen

◆ Redaktör för bulletinen
Esperanto i Afrika

Esperanto lärde jag mig helt av en slump under ett kritiskt politiskt skede i Benin (1988). Jag avsåg då att lära mig spanska och något förvirrad tog jag esperanto för spanska. Jag började tvivla när jag märkte att språket var för enkelt för att vara spanska. Inte förrän efter detta tvivel blev jag medveten om att det faktiskt rörde sig om ett internationellt språk. Först lärde jag mig esperanto på egen hand under några veckor och sedan fortsatte jag per korrespondens med hjälp av en esperantist i Nederländerna.

För mig blev esperanto ytterligare ett språk med vilket jag kan kommunicera med nya vänner i olika länder, även med spanjorer. På detta sätt lärde jag känna människor från alla delar av jordklotet, till och med med människor om vars modersmål jag förut visste absolut ingenting. Dessutom hade esperanto inflytande på mitt privata och yrkesmässiga liv, på mitt förhållningsätt, på mitt sätt att tänka och på mina relationer till andra människor, oavsett vilket folk eller kultur de tillhör.

Senare lärde jag mig tyska tack vare esperanto. Min allra första brevvän var en tyska. Fastän vi skrev på esperanto blev min vilja att lära mig hennes språk stor. Jag visste också att vissa delar av grammatiken, särskilt ackusativen, liknar dem i det tyska språket. Att sätta samman ord för att skapa nya ord liknar också sättet att skapa ord i tyskan. Till slut bestämde jag mig för att lära mig tyska på universitetsnivå. I dag är jag lärare i språk, bland annat tyska. Jag har blivit mer tolerant och öppen för andra kulturer. Genom esperanto känner jag mig som en sann världsmedborgare.

TACK VARE ESPERANTO HAR JAG OFTA HAFT NÄRA KONTAKTER UTOMLANDS

Namn: Satoo Reiko

Land: Japan

Efter andra världskrigets slut lärde sig min äldre bror de latinska bokstäverna. Medan min mor undervisade talade hon med brodern och mig om esperanto som hon lärt sig i sin ungdom. Hennes ord stannade länge i mitt hjärta och gjorde stort intryck. 42 år senare läste jag en artikel om esperanto i en tidning. Den gjorde mig väldigt intresserad och fick mig att delta i den kurs som då ägde rum i stadshuset. Jag gick modigt till kurslokalen och började lära mig esperanto varje onsdag från maj till oktober utom i augusti.

Genast efter kursens slut började jag brevväxla med en bulgarisk kvinna och hade stort nöje av detta. Efter någon tid fick jag oväntat ett brev från en tjeckisk kvinna som ville brevväxla. När jag 1995 reste i Östeuropa med min make träffade jag henne och hennes man i Prag. Det var ett rörande möte, omöjligt att beskriva i ord. Tack vare esperanto och esperantister har jag ofta kunnat göra trevliga resor och utbyta förtroliga tankar utomlands.

ESPERANTO FÖRDE MIG TILL EN NY DEL AV VÄRLDEN

Namn: Russ Williams

Land: Polen / USA

Yrke: Översättare
och lärare

**Inom esperanto-
rörelsen bl.a.:**

- ◆ Medarbetare i lernu.net
och andra projekt
- ◆ Olika
översättningsprojekt

I april 2003 beslöt några kompisar och jag att lära oss ett planspråk, för att vi tyckte det var kul. Efter några intressanta dagar med planspråket Lojban tyckte två av oss: "Lojban tycks vara ett mycket svårt språk och antagligen är det väldigt få människor som verkligen pratar det. Kanske ska vi försöka med esperanto. Antagligen är det lättare och fler som talar det." Lite sökande på Goggle visade att vi hade rätt och jag fick lust att läsa om esperantos intressanta historia, kultur och litteratur. Jag konstaterade att det inte bara var den elegant skapade grammatiken som lockade mig. De politiska händelserna 2003 fick mig att tänka på fred, tolerans och bättre förståelse i internationella relationer. Min intuition sade mig, att lära esperanto är ett viktigt beslut i mitt liv, men jag kunde inte alls föreställa mig att jag skulle komma att bo i en annan del av världen på grund av esperanto.

För att göra en lång historia kort: Mellan 2003 och 2005 deltog jag i olika esperantoträffar runt om i världen. Jag träffade en mycket trevlig polska och flyttade till Wrocław i Polen. Nu är Anna och jag sambor och använder esperanto som vårt hemspråk. Jag håller på att lära mig polska, men det är mycket svårare än esperanto. Men att jag kan esperanto gör det lättare för mig att lära andra språk och ger mig också mer självförtroende i mitt språkinlärande. Jag är lycklig att jag och några kompisar den där dagen 2003 började prata om planspråk, även om det till hälften var på skämt.

ESPERANTO FÖRMEDLAR INTERNATIONELL VÄNSKAP TILL MIG

Namn: LI JIANHUA

Land: Kina

Yrke: Journalist

**Inom esperanto-
rörelsen bl.a.:**

- ◆ Arbetar på tidningen
El popola Ĉinio

Jag började studera esperanto vid Kinesiska Universitetet för Kommunikation hösten 2003. Ett år senare arbetade jag som guide under den 89:e Universala Esperantokongressen i Peking. Efter att ha avlagt examen vid universitetet började jag arbeta på redaktionen vid "El Popola Ĉinio" i juli 2005. Under mitt arbete har jag kontakt med esperantotalare från andra länder. Dessa kontakter gör att jag upplever internationell vänskap. En av vännerna är Povilas Jegorovas från Litauen. Han inbjöd mig att föreläsa vid Världskongressen för esperantojournalister i Vilnius, huvudstad i Litauen. Jag blev mycket glad, ty på så sätt fick jag möjlighet att göra min första utlandsresa och hålla min första föreläsning under en sådan kongress. Tack vare bidrag från redaktionen vid "El Popola Ĉinio" kunde jag närvara vid kongressen. Deltagandet i kongressen skapade ytterligare två "första gången" i mitt liv: För första gången fick jag tala med främmande makthavare. Med hjälp av herr Povilas kunde jag föra ett samtal med presidenten i det litauiska parlamentet och borgmästaren i Vilnius som båda besökte kongressen. För första gången fick jag vara med när man spelade in ett TV-program. Jag fick många vänner och djup vänskap vid denna kongress, något som jag aldrig skall glömma.

JAG LOCKADES AV ESPERANTOS INTERNA LOGIK

Namn: Zsófia Kóródy

Land: Tyskland / Ungern

Yrke: Diplomerad
esperantolärare

I esperantorörelsen bl.a.:

- ◆ Styrelseledamot i
esperanto-lärarnas
internationella förbund
- ◆ Ordförande i de tyska
esperantolärarnas förbund

Jag studerade lingvistik på universitetet i Budapest och började läsa esperanto bara för att se vad ett skapat s.k. planspråk innebär och hur det fungerar. Jag lockades av esperantos struktur och inre logik. Men en enkel analys av språket var inte nog för mig och jag sökte upp dem som talar språket för att se hur användbart det är. En ny värld öppnade sig: jag lärde känna många människor, fick vänner i hela världen och genom dem lärde jag mig om främmande länder, städer, kulturer och vanor. Senare beslutade jag mig för att bli esperantolärare för att hjälpa allt fler att lära sig detta underbara mellanfolkliga kommunikationssätt.

Jag har undervisat i olika språk och däribland esperanto sedan mer än 30 år både i skolor och på olika kurser. Det är väldigt intressant att jämföra mina kursdeltagares resultat och se hur mycket snabbare de börjar använda esperanto och att de redan efter kort tid kan konversera på detta språk och lätt hittar vänner i olika länder.

Från och med 2003 lever och arbetar jag i den tyska staden Herzberg am Harz, där min undervisning bidragit till att esperanto blivit ett tillvalsämne i skolorna och

att esperanto har blivit ett kommunikationsspråk vid vänortskontakter. På grund av närvaron och användningen av esperanto inom många av stadens verksamhetsfält utökade stadens styrelse år 2006 namnet till "Herzberg am Harz - esperantostaden".

ESPERANTO ÄR EN DEL AV MITT NORMALA LIV

Namn: Renato Corsetti

Land: Italien

Yrke: Professor emeritus i psykolingvistik

I esperantorörelsen bl.a.:

- ◆ Före detta ordförande i TEJO och UEA
- ◆ Medlem i esperantoakademien

Jag lärde mig esperanto när jag var relativt ung, omkring 20-årsåldern, på grund av språkintresse. Jag läste själv under den perioden swahili och urdu enbart på grund av nöjet att lära mig fler språk. Esperanto lärde jag mig med hjälp av en lärobok som jag hittade någonstans. De övriga språken lärde jag mig bara i sådan grad att jag förstod hur de fungerar. Jag förblev dock inte esperantist på grund av språket och dess beundransvärda språkliga egenskaper. Jag förblev esperantist på grund av esperantos politiska betydelse. Alla människor och alla folk har samma värde, varje kultur har i sig själv ett värde, och om du söker ett sant internationellt språk, så finns esperanto.

Senare tillkom andra element i mitt esperantoliv, eftersom jag gifte mig med en engelsk esperantist och vi talar alltjämt esperanto i vårt hem. Vi har två vuxna söner, som talar esperanto förutom italienska och engelska. Alltså: esperanto är en del av mitt normala liv, när vi går för att handla i det lokala varuhuset eller när vi lagrar mat eller roar oss. Orsaken till att jag fortfarande talar esperanto med min fru, fastän hon under trettio år lärt sig tala italienska mycket bra, och att jag under samma period använt engelska för speciella ändamål, är, att det känns som det mest naturliga för oss.

ESPERANTO HAR I HÖG GRAD FÖRSTÄRKT MITT INTRESSE FÖR ANDRA LÄNDER OCH KULTURER

Namn: Marcos Cramer

Land: Tyskland

Yrke: Doktorand i logik

I esperantorörelsen bl.a.:

- ◆ Redaktör för en tidning om esperantos ungdomsrörelse
- ◆ Medarbetare till Wikipedia på esperanto

När jag var 16 år började jag lära mig esperanto på grund av intresse för grammatiken i ett lätt planspråk. Direkt efter det, att jag började lära mig esperanto, blev jag intresserad av idéerna bakom språket, nämligen dess internationalitet och jämlikhet, som varit viktiga motivationsfaktorer för mina fortsatta studier. Till att börja med lärde jag mig esperanto med hjälp av en lärobok, senare använde jag språket praktiskt på nätet. Redan efter 9 månader deltog jag i en veckolång esperantosammansamling för ungdomar, där jag kunde praktisera att tala esperanto.

Jag använder esperanto nästan varje dag på nätet, där jag har kontakt med människor från olika kontinenter. Dessutom deltar jag ofta i internationella ungdomsarrangemang där man använder esperanto. Ibland utnyttjar jag de tjänster som "Pasporta Servo" erbjuder för att kunna resa billigt och samtidigt få en mer direkt kontakt med den lokala befolkningen. Esperanto har i hög grad förstärkt mitt intresse för andra länder och kulturer. Genom esperanto blev jag bekant med min fru och många goda vänner från olika länder.

ESPERANTO ÖPPNADE I MIG ETT NYTT SYNSÄTT

Namn: Trinh Hong Hanh

Land: Vietnam

Yrke: Kontorist inom handel

I esperantorörelsen bl.a.:

- ◆ Styrelsemedlem i Vietnamesiska organisationen för esperantoundomar

En dag, hemma hos en av mina närmaste väninnor, träffade jag en grannfru till henne, som berättade om esperanto. Genast började det dyka upp frågor i mitt huvud: "Hurdant är språket esperanto?", "Vems är detta språk?", "Liknar det engelska?", "Är det verkligen lätt att lära sig?" osv. För att själv finna svaren på dessa frågor beslutade jag mig för att lära mig esperanto i en nybörjarkurs i Hanoi. Kursen leddes av en kompetent lärare och pedagog. Utöver språkundervisningen berättade läraren om esperantos interna idé och om hur man organiserar esperanto-träffar. Han ledde den andra Asiatiska Esperantokongressen i Hanoi och fick oss att hjälpa till vid detta arrangemang.

Vilken överraskning! Efter blott sex månader med tre lektioner i veckan, lärde vi allt som var nödvändigt för att göra den andra Asiatiska Esperantokongressen till en succé. Kursdeltagarna kom sen att utgöra kärnan i vår unga esperantorörelse. Många inte bara bidrog utan tog även på sig huvudansvaret för nyetablerade esperantoorganisationer. Esperanto öppnade i mig nya synsätt och kunskaper. Min kärlek till esperanto och rörelsen har oupphörligt ökat. Jag är verkligen lycklig för mina personliga framsteg, och kanske i ännu högre grad för de framsteg vår unga esperantorörelse i Vietnam har gjort.

ESPERANTO FINNS ÄVEN I BYAR UTAN EL

Namn: Vladka Chvátalová

Lando: Belgien / Tjeckoslovakien

Yrke: översättare

I esperantorörelsen bl.a:

- ◆ Före detta general-sekreterare i TEJO

Jag började lära mig esperanto när jag som 13-årig flicka hittade en lärobok hos min mormor. På den tiden var Tjeckoslovakien ett ganska stängt land, varifrån det inte var helt enkelt att resa. Jag ville åtminstone kunna brevväxla med människor från andra länder, helst från exotiska länder. Efter en korrespondenskurs i esperanto fick jag veta att det existerade en organiserad rörelse kring språket. Jag blev snabbt medlem i Tjeckiska Esperantoungdomsförbundet. På så sätt började min mångåriga "resa" genom "Esperantoland", under vilken jag träffat representanter för olika kulturer, ideologier och åsikter - vilken bra skola att samla livserfarenheter!

Tack vare IELI-konferensen i Benin 2008 (Afrika) öppnades för mig en helt ny värld, som jag nu kan förstå bättre och där jag skulle vilja engagera mig i nya projekt för att hjälpa åtminstone några, som verkligen är i behov av hjälp. Det är otroligt hur många utomordentligt bra och entusiastiska esperantotalare man kan finna en by som saknar el, till exempel i byn Klévé i södra Togoland!

Vi esperantotalare är ett nätverk av människor, relativt välorganiserat, som skulle kunna ändra livsvillkoren för (några) andra, bland annat genom att stödja undervisning och god hälsa hos barn i fattiga länder. Det är vad jag försöker göra sedan år 2008, genom att samarbeta med ett barnhem i staden Lokossa i Benin, där det också bor många esperantister. Det finns ingen större tillfredsställelse än att få se ett leende från ett barn som snabbt blivit botat eller som får gå i skola tack vare vår hjälp.

ESPERANTO UNDERLÄTTAR I HÖG GRAD INTERNATIONELLT UTBYTE

Namn: Kong Kil-yoon

Land: Syd-Korea

Det var en tillfällighet som förde mig i kontakt med esperanto. Under vintern hade jag tittat på ett tv-program där en gammal man var deltagare i en esperantokurs. Orden "Esperanto, internacia lingvo" intresserade mig. Men, jag glömde genast orden. Under min första studiedag på universitetet hittade jag ordet "Esperanto" på en affisch, som medlemmarna i esperantoklubben vid universitetet satt upp för att locka nya studenter. Jag bestämde mig för att delta i deras kurs. Efter att ha förstått grammatikreglerna i esperanto, började jag brevväxla med utländska esperantister. För att höja min förmåga att

använda esperanto bad jag en japansk kvinnlig esperantist att rätta felen i mina brev. Hon hjälpte mig inte bara att höja min språkliga nivå utan även att förstå vad esperantism innebär. Fram till skrivande stund har jag kunnat bli vän med hundratals esperantister världen runt. Genom att fortsätta brevväxla och samtala med dem, har jag börjat förstå ändamålet med esperanto. Internationella kontakter och utbyten är verkligen intressant och esperanto underlättar det i hög grad.

FÖR MIG ÄR EPERANTO EN STOR INSPIRATIONSKÄLLA

Namn: Hokan Lundberg

Land: Sverige

Yrke: Gymnasielärare

I esperantorörelsen bl.a:

- ◆ En av grundarna av E@I och lernu.net
- ◆ Samordnare av denna broschyr

I skolan hade jag problem att lära mig främmande språk. Jag kämpade med engelska och tyska under många år, men nådde tyvärr aldrig några goda resultat. När jag var 20 år fick jag lust att lära mig esperanto på grund av den danska författaren Martinus. Jag fick kämpa en hel del även med esperanto under några år, men skillnaden var att jag kände att jag någon gång skulle kunna behärska detta språk, och undan för undan nådde jag goda kunskaper i esperanto. Man kan alltså säga att jag är ett bevis för att en person utan talang att lära sig främmande språk kan uppnå goda resultat med esperanto. Dessa erfarenheter har inspirerat mig att arbeta för språket på olika sätt.

Under några år har jag på heltid sysslat med esperantoprojekt, men nu för tiden bara på min fritid. Även min fru, Sonja, tycker mycket om esperanto. Vi träffades på ett TEJO-seminarium vid Svarta Havet i Bulgarien och har sedan dess använt esperanto då vi samtalar. Sonja kommer från Serbien och jag från Sverige. Esperanto fungerar alltså som en bro mellan våra olika bakgrunder. Hon talar serbiska med våra barn och jag esperanto. På dagis och i andra omgivningar talar de svenska. Detta arrangemang fungerar mycket bra. Det är förvånansvärt hur snabbt ett barn kan växla mellan olika språk, beroende på vem de talar med.

Vi beslutade att jag skulle använda esperanto när jag talar med barnen av, i huvudsak, två skäl: 1) För att undvika att svenskan skulle bli för dominerande gentemot serbiskan. De behöver inte bara förstå serbiska, de behöver också kunna använda det aktivt när de besöker morföräldrar och vänner i Serbien. 2) Eftersom jag och min fru vill fortsätta att använda esperanto när vi samtalar och därmed använda språket som ett av våra familjespråk. Ytterligare ett skäl är att jag tycker mycket om att använda esperanto, speciellt med dem jag tycker mycket om.

Som du säkert märkt av ovanstående berättelser har många funnit sin livspartner genom esperanto. Är inte det ett bra bevis för att det är möjligt att uttrycka känslor och kärlek på esperanto?

Zamenhof, esperantos initiativtagare

Som barn hade Zamenhof flera idéer om hur man skulle kunna ena mänskligheten och skapa fred. Att initiera ett gemensamt språk var en av dessa idéer och den övergav han aldrig. I den här delen får du veta varifrån han fick idén om ett nytt internationellt språk och hur han förverkligade den.

En pojke med en stor dröm

År 1859 föddes en judisk pojke som fick namnet Ludwik Lejzer Zamenhof. Han växte upp i den lilla staden Bialystok där det bodde polacker, ryssar, judar, tyskar och en del litauer, alla med sina egna språk. Zamenhof märkte snart att dessa folkgrupper inte alltid kom bra överens och att missförstånden och grälen mellan dem ofta bottnade i bristen på ett gemensamt språk.

Dessa erfarenheter gjorde starkt intryck på den unge Ludoviko (esperanto-formen av Ludwik) och redan som barn drömde han om ett gemensamt språk, vid sidan av alla etniska språk, för de olika folkgrupperna. Med ett gemensamt språk skulle platser som Bialystok bli lugnare och människorna skulle ha möjlighet att samtala direkt med varandra för att försöka lösa en eventuell konflikt innan den övergick i verkligt gräl.

Om jag inte vore en jude från gettot, skulle jag antingen aldrig ha fått idén om att ena mänskligheten, eller så skulle den inte ha hållit mig i ett så fast grepp i hela mitt liv.

Skrev Zamenhof i ett brev år 1905

Med hjälp av ett klassiskt språk?

Zamenhof var övertygad om att det inte skulle vara bra om det gemensamma språket mellan de olika folken var något folks modersmål. Det skulle kunna skapa avundsjuka hos de andra folken och ge stora fördelar åt dem som hade detta språk som modersmål. På gymnasiet hade Zamenhof börjat lära sig latin och grekiska och han funderade på möjligheten att använda ett av dessa klassiska språk som ett internationellt gemensamt språk. Efter lite studier drog han dock slutsatsen att de inte var så lätta att lära sig ens för honom som redan talade flera språk: ryska, polska, hebreiska, jiddish, tyska och franska. Hur skulle det då inte vara för andra som varken hade något större intresse för att lära sig språk eller någon erfarenhet av detta. Nej, det gemensamma internationella språket måste vara enklare att lära sig än de klassiska språken, men ändå lika neutralt som dessa. Men vilket språk har de egenskaperna?

"Ett konstspråk"

Ett neutralt språk och samtidigt lättlärt. Är det över huvud taget möjligt? Att lära sig ett språk är ju aldrig särskilt lätt och finns det något i världen som är helt neutralt? Sannolikt inte, men det betyder inte att ett språk inte kan vara lättare att lära sig och

mer neutralt än de etniska språken. Zamenhof tänkte mycket på detta och kom till slutsatsen att ett "konstspråk" skulle vara den bästa lösningen. Med uttrycket "ett konstspråk" (på esperanto "lingvo arta") menade han ett språk med en bas skapad av en eller flera människor. Redan som gymnasist hade Zamenhof börjat experimentera med att skapa ett nytt språk, men han tvekade ofta om det skulle vara möjligt att göra detta med gott resultat. Trots all tvekan återkom han ständigt till sin dröm om ett gemensamt internationellt språk och experimenterade vidare med sitt "konst-språk", något som så småningom gav resultat...

En enkel grammatik, men vad göra med alla ord?

När han i slutet av gymnasietiden lärde sig engelska, inspirerades Zamenhof av engelskans i förhållande till latinet och grekiskan enkla grammatik och kände att det skulle kunna vara möjligt att ha ett språk med enkel och tydlig grammatik. Han började förenkla grammatiken i sitt språk och efter omsorgsfullt arbete var han ganska nöjd med den, men ordförrådet blev större och större! Hur lösa detta, ett språk måste ju ha ord för i stort sett allt. Två ryska skyltar fick honom att tänka ut en möjlig lösning. Orden på skyltarna var "Sjvejtsarskaja" (Portvaktsrum) och "Konditorskaja" (Konditori). Båda orden innehåller efterstavelsen "skaja" och Zamenhof kände på sig vilken stor betydelse efterstavelser skulle kunna ha. "Problemet är löst!" tänkte han när han såg de båda ryska orden. Senare började han att i detalj jämföra ord och söka släktskap mellan dem för att bestämma vilka för- och efterstavelser som skulle kunna vara av värde i hans språk. Detta arbete visade sig vara mycket viktigt, för på detta sätt lyckades Zamenhof drastiskt minska antalet ord som man måste lära sig.

Ett första försök

I början funderade Zamenhof på att använda korta bokstavskombinationer som ord, t.ex a, ab, ac, ad, ... ba, ca, da, ... e, eb, ec, ... be, ce, ... aba, aca, Men den tanken förkastade han genast eftersom det visade sig omöjligt att komma ihåg sådana uttänkta småord. Då blev han övertygad om att basen för orden skulle vara ordstammar från de romanska och germanska språken. På det sättet blev det nya språket likt de europeiska språken på ett naturligt sätt. I slutet av gymnasietiden kunde Zamenhof för sina skolkamrater presentera grunden till ett språk som han kallade "lingwe uniwersala". Många av vännerna blev inspirerade och lärde sig språket. I december 1878 träffades de för att fira att grunden till hans första språk var färdig. De till och med sjöng en hymn på språket.

Utprovning och förbättring

Zamenhof ville inte genast presentera sitt språk i vidare kretsar, delvis därför att han var för ung, men framför allt på grund av att han först omsorgsfullt ville prova ut språket och göra flera förbättringar. Några av gymnasisterna som lärt sig "lingwe uniwersala" försökte tala med vuxna om det, men slutade snabbt med detta när de mest möttes av hån. Zamenhof beslutade att i hemlighet vidareutveckla sitt språkprojekt, just för att undvika hån och andra problem. På den tiden var judar förföljda av de mest skilda orsaker. När han använde språket för att översätta större verk, märkte han att mycket som tidigare tycktes fungera ur teoretisk synpunkt, behövde ändras och han gjorde ständigt förbättringar av språket. Undan för undan konstaterade han att han måste undvika ordagranna översättningar utan i stället tänka direkt på sitt nya språk. När han gjorde detta kände han att hans språk fick sin egen själ och blev mer och mer levande. På detta sätt föddes grunden till det nutida esperanto.

Ett internationellt språk

Medan Zamenhof gjorde sin medicinska praktik i Warszawa, började han söka en utgivare för att presentera det nya språket i en skrift för allmänheten. Han förberedde ett manuskript med titeln Lingvo Internacia (Ett internationellt språk), men i stället för att sätta ut sitt verkliga namn på skriften använde han pseudonymen Doktoro Esperanto. Ordet "esperanto" betyder en person som hoppas och på så sätt beskrev pseudonymen ögonläkaren från Bialystok på ett bra sätt: En doktor som hoppas på en bättre värld,

enighet och fred mellan folken. Men han kunde inte ge ut boken genast, det var problem med att hitta ett tryckeri som ville ge ut den och det fattades också pengar

Som tur var, ur flera synpunkter, hade Zamenhof just förlovat sig med Klara Silbrenik som stödde hans idé om ett "neutralt språk". På sommaren 1887 fick de finansiellt stöd från Klaras far och de använde en stor del av de pengarna för att ge ut den så kallade Unua Libro (första boken). Den lilla skriften, som först kom ut på ryska och sedan på andra språk, innehöll bland annat ett förord med några dikter på esperanto, en beskrivning av grammatiken och en liten ordlista. Den lilla skriften spreds undan för undan till språkintresserade och idealister, först i Europa och sedan även i andra delar av världen.

Det följde nu hektiska år för det nygifta paret Zamenhof, med småbarn, arbete och nattlig esperantokorrespondens. De var inte rika, men lyckades ändå skapa ett relativt gott liv och 1905 hade de tillräckligt med pengar för att kunna

resa till Frankrike och delta i den första esperantokongressen i staden Boulogne-sur-Mer. Där var stämningen på topp bland de cirka 700 deltagarna från 20 länder. Under öppningsceremonin talade Zamenhof känslösamt om sitt arbete och sin tro på mänsklighetens enande. Här ett litet utdrag ur hans tal:

"Vi ska vara medvetna om hur viktig den här dagen är, för idag, inom Boulogne-sur-Mers gästfria murar, är det inte fransmän som mött engelsmän, inte ryssar som mött polacker, utan människor som mött människor."

En naiv idealist?

Zamenhof var naiv när det gällde flera av sina idéer och drömmar. Han försökte till exempel skapa ett religiöst ramverk där alla troende och fritänkare skulle kunna mötas i försoning, men detta projekt fick aldrig någon spridning ens bland esperantotalande. Det är sant att esperanto inte har fått någon massiv spridning i världen, men det har ändå hundratusentals eller till och med miljontals användare som tycker mycket om språket och som använder det i de mest olika sammanhang. Det finns inget annat språkprojekt som sedan har mognat till ett verkligt levande språk med talare i alla världsdelar och som dagligen används vid internationell kommunikation och i "internationella familjer" med föräldrar från olika länder och språkområden. Ur den synpunkten har Zamenhof alltså lyckats väl och vi esperantotalande känner den största respekt för honom och hans skapande arbete. Tack vare detta får vi mycken inspiration och glädje samt vänskapliga relationer med människor från olika länder.

Esperanto ur psykologisk synvinkel

Man kan närma sig världens språkproblem på många olika sätt, exempelvis politiskt, lingvistiskt, finansiellt-ekonomiskt osv. Här behandlas de ur psykologisk synvinkel av psykologen Claude Piron som under många år även arbetat som översättare vid FN.

Esperantister klagar ofta på att världen inte förstår deras ståndpunkt, inte intresserar sig för den eller på att esperanto inte gör tillräckligt snabba framsteg. Den i esperantokretsar spridda uppfattningen att språket inte gör tillräckligt snabba framsteg har sin grund i en av de viktigaste delarna av det mänskliga psyket nämligen önskan. De önskar att esperanto skall göra framsteg och de reagerar på denna önskan som ett litet barn: de vill inte se omfattningen av de hinder som står mellan deras önskan och dess uppfyllelse.

På grund av detta blir de frustrerade och i stället för att erkänna det faktum att de från början varit orealistiska och att misslyckandet följaktligen ligger hos dem själva söker de yttre orsaker, som att resten av världen inte ger dem uppmärksamhet. Detta är barnsligt, men när jag säger det så kritiserar jag inte, jag uttrycker bara att det är det mänskliga psykets normala sätt att fungera: när en stark önskan infinner sig är vi benägna att reagera barnsligt.

Claude Piron

Varför väcker då språk fruktan? Återigen av många orsaker. Språket är till exempel knutet till vår identitet. En vacker dag i barndomen blir vi medvetna om att vår omgivning talar ett visst språk och att detta definierar oss i förhållande till den övriga världen. Jag tillhör en grupp människor som definieras av det språk som den talar. I djupet av vårt psyke är alltså mitt språk mitt jag. Den stora utbredningen av schweizertyska dialekter är ett sätt att säga: se här vilka vi är, vi är inte tyskar. Eller titta hur människor i Flandern eller i Katalonien reagerar: "Om man förföljer eller kritiserar mitt språk, så förföljer eller kritiserar man mig".

Många människor har en avog inställning till esperanto, eftersom de upplever det som ett språk som inte tillhör ett specifikt folk, alltså ett språk utan mänsklig identitet, alltså antingen ett icke-språk eller ett språk som är mer som ett skapat föremål än som något mänskligt, något som i förhållande till verkliga språk är vad en robot är i förhållande till verkliga människor. Och det skrämmer. Det finns en fruktan för att denna robot, om vilken det sägs att den har ambitionen att vara världsomspännande, skall stövla fram över alla andra språk, över alla folk, över allt individuellt och levande och då förstöra allt i sin väg. Du tycker kanske att det låter fantasifullt. Men det är sant.

Om man enligt den psykologiska metod som kallas kliniskt samtal, i vilken man undersöker vilka idéer eller bilder som associerar till varandra, ber en person säga vad hon eller han kommer att tänka på när man utgår från ett visst ord, i det här fallet "esperanto", avslöjas förekomsten av denna omedvetna fruktan hos väldigt många personer. .

Hur man förhåller sig till språk är något mycket komplext

När jag sa att världen inte förstår esperantisterna vidrörde jag även då en psykologisk aspekt av situationen. Varför förstår inte världen esperantisterna? Därför att samhället i allmänhet inte förstår språksituationen så väl. Varför? Av flera orsaker. Exempelvis eftersom hur man förhåller sig till språk är något mycket komplext och det är svårt att förstå något komplext. När något är mycket komplicerat är det naturliga sättet att ta itu med det att förenkla det. Följaktligen har samhället i allmänhet en mycket förenklad bild av språksituationen i världen. Man har bara en schematisk bild.

En annan psykologisk orsak till att samhället inte förstår språkproblemen är fruktan. Detta förvånar dig kanske. Och faktum är att om du skulle säga till en politiker eller en lingvist, eller faktiskt till vem som helst som du möter på gatan, att en av orsakerna till att världen inte löser språkproblemen är fruktan, skulle han eller hon titta på dig som om du vore tokig. För det första eftersom språkproblemen helt enkelt inte existerar för den tilltalade. "Engelskan är lösningen, eller översättarna". För det andra, om det nu över huvud taget är ett problem, så är det klart att det inte på något sätt har med fruktan att göra. "Ingen känner fruktan inför språk. Vad är det för dumheter?" skulle hon eller han säga till dig. Men fruktan är många gånger omedveten. Vi känner inte av den, vilket är bra, eftersom det i annat fall skulle vara omöjligt att leva behagligt. Men faktum kvarstår att rädsla orsakar många förvrängningar och missförstånd i vårt sätt att förstå verkligheten.

Ett tabu

Faktiskt råder ett tabu över hela fältet av mellanfolklig och mellanstatlig språklig kommunikation. Om du studerar de dokument som producerats inom detta område kan du konstatera att cirka 99 procent presenteras som om esperanto inte existerade, som om mänskligheten inte skulle ha någon erfarenhet av något annat sätt att kommunicera internationellt än de vanliga genom översättning, tolkning eller genom användning av ett prestigefyllt nationellt språk som engelskan. Esperanto är tabubelagt. Det som visar att det är frågan om ett tabu är att man vägrar göra jämförelser.

När man inom vetenskapen vill veta något om värdet av något jämför man alltid med någon referens. Innan man beslutar om en ny medicin jämför man dess effekt med den hos redan kända ämnen. Och när man beslutat utföra något stort arbete, till exempel att bygga en ny stadion, vad gör man? Man utfärdar en offertinbjudan. Man föreslår de olika firmorna att presentera ett projekt och man jämför

de olika offerterna för att anta det rationellaste vad gäller kostnad och andra kriterier som man måste ta i beaktande. Detta är det normala förfarandet.

Faktiskt existerar det en hel vetenskaplig metod i konsten att välja det bästa sättet att nå ett definierat mål. Denna vetenskapliga metod kallas "operationsanalys" ("operations research"). Om man tillämpar reglerna för operationsanalys på språkproblemet kan man konstatera att av alla de medel som i dag i praktiken står till buds så är esperanto det optimala för att nå målet.

Men för att konstatera detta måste man jämföra de olika systemen med varandra, alltså objektivt i praktiken iakttä, på plats i terrängen, som man säger, hur esperanto står sig i jämförelse med gester, med rådråkande av ett språk som man dåligt behärskar, med användning av engelska, med översättning av dokument och med tolkning av tal, antingen simultant eller i efterhand, med användning av latin osv. Bara en sådan jämförelse gör det möjligt att avgöra vilket system som är bäst.

Men fastän det finns tusentals och åter tusentals sidor i dokument om språksituationen i FN, i EU, vid språkinstitutioner på universitet osv är dokumenten som tar upp problemställningen på basis av en jämförelse som inkluderar esperanto färre än en människas fingrar. Eftersom en jämförelse mellan de olika möjliga lösningarna på problemen är så vanliga inom andra områden, visar frånvaron inom området internationell språklig kommunikation att man har ett göra med ett tabu.

Vad bottnar detta tabu i?

Varför detta tabu när det gäller språkproblemen? Återigen är orsakerna många. Det finns politiska orsaker. Tanken att "vanliga människor" utan hinder skulle kunna kommunicera från folk till folk ogillas av många stater. Det finns sociala orsaker. Denna möjlighet gillas inte av de privilegierade samhällsskikten. Människor som kan engelska eller något annat viktigt språk tillräckligt bra har många fördelar framför människor som bara kan några lokala språk, och de vill inte alls förlora dessa fördelar. Detta är särskilt tydligt i den s.k. tredje världen.

Men jag anser att de viktigaste orsakerna till detta tabu är psykologiska. Problemet kärna ligger i den känslomässiga vikten, barlasten, känslolinhållningen i begreppet "språk", i dess förmåga att röra vid de känsligaste strängarna i vårt inre. Vi tänker med hjälp av begrepp eller ord. Och orden eller begreppen är inte bara av intellektuellt slag, de har en slags känslomässig, känslöfylld stämning. Inte alla, men många. Om jag säger "krig" eller "pengar" eller "moder" eller "kön" eller "kärnkraft" berör det något djupt inne i dig, fastän du i allmänhet inte är medveten om detta. Med andra ord är vi inte likgiltiga inför en stor del av våra begrepp, i synnerhet inte inför sådana som på något sätt är knutna till våra önskningar, behov, förhoppningar, glädjeämnen, lidanden, makt o.s.v.

Bland dessa begrepp med en stark känslomässig stämning finns begreppet "språk". Varför? Därför att språket frammanför förmågan att göra sig förstådd, och förmågan att göra sig förstådd är en av de mest grundläggande önskningarna hos varje människa. När jag upplever någon omvälvande oro eller något lidande känner jag mig hjälpt om jag kan tala om det med någon som lyssnar och reagerar med förståelse, det som inträffar är att jag delar med mig av oron eller lidandet, så att jag inte längre känner mig ensam, jag mår bättre av det.

När en baby har ont och skriker blir en närstående vuxens reaktion mycket ofta inadekvat, eller också kommer det inte alls någon reaktion utom ett hjälplöst ansiktsuttryck. Men när det lilla barnet har skaffat sig ett

språk och kan säga: "Jag har ont i örat", då blir den vuxnes reaktion en helt annan. En verklig kommunikation som förändrar livet kommer till stånd. På grund av att denna kommunikation oftast och mest tryggt utvecklas med modern, innefattar den känslomässiga valören av begreppet "språk" även känslorna för henne. Därför säger man "modersmål" på många språk, när det faktiskt rör sig om föräldrarspråk eller omgivningens språk.

Lägg märke till hur känslomässigt människorna reagerar när det kommer ett förslag om att ändra stavningen. Ge noga akt på argumenten och du kommer att upptäcka att inget verkligt förnuftigt argument förekommer. Det handlar helt enkelt om känslor, de känslor som begreppet "språk" alltid sätter i rörelse

Både "fader" och "moder"

Esperanto framstår som ett monster, eftersom man säger att en människa har skapat det. Det har med andra ord en "far" men inte en "mor". Det är en ensam pervers mans monstruösa skapelse. Till denna idé bidrar många definitioner som man kan hitta i ordböcker, uppslagsverk, böcker om språk eller broschyrer om esperanto, enligt vilka "esperanto skapades av Zamenhof 1887". Faktum är att esperanto inte skapades 1887. År 1887 framträdde fröet till ett språk som under många år tidigare hade vuxit och förvandlats i Zamenhofs tankar och i hans skrivböcker.

Efter denna långa process, som kan jämföras med den process som gradvis skapar ett frö i en planta, publicerades projektet, vilket betyder att fröet kom i jord. Men detta frö kunde bli något levande endast om myllan tog emot det. Och denna mylla var esperantos "moder", det vill säga den gemenskap av dessa första idealister som tog emot fröet och försåg det med en omgivning i vilken det kunde växa, utvecklas och bli något tillräckligt livskraftigt för att hålla sig vid liv oberoende av några enskilda individer.

Esperanto, som det nu används, är inte Zamenhofs verk, det är ett språk som har utvecklats på basis av Zamenhofs projekt genom att under ett sekel ständigt ha använts av mycket olika människor. Det är ett språk som har utvecklats helt naturligt genom att användas, genom författande, genom omväxlande förslag och motförslag, många gånger omedvetna. Det är inget monster skapat av någon ensam människa, det har visserligen en "far", en underbar "far", en "far" som lyckades förse det med en otroligt duglig livsförmåga, men det har också en "mor" som kärleksfullt har vårdat det och som i mycket högre grad än "fadern" ensam kunde, gett det liv.

I ett långt perspektiv

Som du ser, är de psykologiska aspekterna av esperanto och världens språkproblem mycket mer komplexa än man i förstone skulle kunna tro. I de flesta individers psyke finns ett förfärande motstånd mot själva idén om ett internationellt spåk som inte även är ett nationellt språk. På grund av detta motstånd är nästan ingen i den politiska, sociala och intellektuella eliten beredd att på allvar undersöka saken.

Motståndet kommer att leva vidare och kommer säkert att vara hårt även om det så bara är för att man inte kan tillgodogöra sig något förrän man är mogen för det, så att många människor nu för tiden helt enkelt inte hör vad man säger om esperanto: deras inre är inte redo och då försvinner orden bara förbi utan att tränga in. Ja, motståndet kommer fortsatt att vara starkt. Men i ett längre perspektiv kan det sannolikt inte motstå fakta.

(En förkortad version av ett tal hållet av Claude Piron 1998.)

Vanliga frågor om esperanto

I den här sektionen hittar du svaren på några vanliga frågor om esperanto.

Varför heter språket esperanto?

Från början hette språket Lingvo Internacia – "det internationella språket". När Zamenhof presenterade språket gjorde han det under pseudonymen Doktoro Esperanto ("en doktor som hoppas" – Zamenhof var läkare till yrket). Därför började man ibland tala om "språket av doktor esperanto", och så småningom bara om "esperanto", vilket blev det vanliga namnet på språket.

Varför lära sig esperanto?

Folk lär sig esperanto av flera olika skäl. Språkintresserade är ofta nyfikna på esperantos grammatik. Andra intresserar sig för esperanto därför att de inte lyckats lära sig något främmande språk, och därför vill försöka med ett som är lättare. Några har hört talas om esperantorörelsens "inre idé" och lär sig esperanto för att på så sätt främja en fredligare och mer solidarisk värld. Ungdomar intresserar sig ofta för att resa och finna nya vänner i utlandet, och då är esperanto ett bra hjälpmedel.

Hur många talar esperanto?

Det är oklart hur man skall räkna esperantotalarna, eftersom inte alla är organiserade. Det är också en definitionsfråga. Skall man som "esperantotalare" räkna bara dem som talar språket regelbundet och på hög nivå, eller alla som har grundläggande kunskaper i språket, även om de använder det mycket sällan? Uppskattningen av antalet esperantotalare i världen sträcker sig därför från några tiotusen till några miljoner. De är i varje fall tillräckligt många för att de skall bilda en livaktig och internationell språkgemenskap.

Hur kan man lära sig esperanto?

Om du har en bra nätuppkoppling rekommenderar vi dig att börja med www.lernu.net, där det finns flera interaktiva nybörjarkurser på många språk, även på svenska. Om du föredrar en bok kan du beställa en på www.esperanto.se. I flera länder och städer annordnas regelbundet nybörjarkurser i esperanto. När du kan litet esperanto är det bra att använda språket tillsammans med andra, antingen på nätet eller under esperantosammankomster.

Vilka språk är mest lika esperanto?

De flesta grundläggande ordstammarna kommer från indoeuropeiska språk, i synnerhet från latinet och de romanska språken, men grammatiken har vissa inslag som inte är typiska för dessa utan mer liknar till exempel turkiskan, swahili eller till och med kinesiskan.

Har esperanto några symboler?

Ja, det finns några. Äldst och mest använd är den gröna stjärnan, som bland annat finns på esperantoflaggan. Den gröna färgen symboliserar hoppet (la espero) och den femuddiga stjärnan de fem världsdelarna. En annan och nyare symbol togs fram genom en tävling i samband med esperantos hundraårsjubileum 1987.

Är esperanto lätt att lära?

Det är lättare än nationella språk, men inget språk är lätt – inte ens det egna modersmålet. Mycket beror på hur mycket arbete man lägger ned, och på hur många språk man studerat tidigare. Även för de som aldrig har lyckats lära sig ett främmande språk riktigt, är det möjligt att lära sig esperanto! Men naturligtvis krävs mycket tid och övning om man vill använda språket flytande och korrekt.

Varför har vissa språkvetare uttalat sig negativt om esperanto?

De som bäst förstår språks komplexitet är språkvetarna. Kanske är det just därför som så många av dem, för övrigt synnerligen kompetenta, inte kan tro att esperanto kan fungera som ett fullvärdigt och levande språk, och därför är värt att uppmärksamma och utforska. Ett språk är något så komplext och delikat att det är mycket osannolikt att ett

rikt och levande språk skulle kunna växa fram på grundval av en ung mans arbete, Zamenhof var 27 när han presenterade esperanto efter att ha slipat på språket i tio år. Det är alltså naturligt att vara skeptisk. Men om man ser efter hur det faktiskt förhåller sig, så finner man att esperanto fungerar häpnadsväckande bra för internationell kommunikation. Det skulle vara utmärkt om fler språkvetare och forskare ville granska esperanto i framtiden.

Kan man läsa esperanto i skolor och på universitet?

Ja, i vissa länder. Många esperantister hävdar att de som lär sig esperanto på lågstadiet, eller motsvarande, skulle få lättare att sedan lära sig andra främmande språk, därför att de skulle få starkare självförtroende av att först lära sig ett relativt lätt språk, och att de också skulle förstå grammatiska strukturer lättare eftersom esperantos grammatik är så tydlig. Det finns flera indikationer på att så är fallet, och det vore intressant om forskare gjorde studier angående esperantos underlättande effekt på språkinlärning.

Kan man höra från vilket land en esperantotalare kommer?

Ofta kan man höra på uttalet varifrån en esperantist kommer, men inte alltid. Somliga har ett "neutralt" uttal, precis som många svenskar har ett uttal som inte avslöjar från vilket landskap de kommer.

Hur många har esperanto som modersmål?

Förmodligen finns det något tusental människor som talar esperanto som ett av sina modersmål. Ofta är det så att deras föräldrar kommer från olika länder och har träffats under något esperantoarrangemang. Esperanto blir då deras hemspråk, även sedan de fått barn. En vanlig modell är att den ena föräldern alltid talar esperanto med barnet och den andra – den invandrade – sitt eget modersmål, medan barnet utanför hemmet använder det lokala eller nationella språket. På så vis växer barnet upp med tre "modersmål".

Vore det inte bättre att skapa ett nytt och ännu rättvisare språk för den internationella kommunikationen?

Att lägga en god grund för ett nytt språk är ingen lätt sak. Språkvetarna, som vet mest om språk, är visserligen specialister på att analysera språk, men det behöver inte betyda att de har talanger för att skapa en språkbas, vilket är en helt annan sak – det ena är en vetenskap, det andra en konst. Det är många som försökt lägga basen till ett nytt språk, även grupper av språkvetare har försökt, men resultatet har hittills aldrig blivit mer framgångsrikt än esperanto. Tänk på Mozart! Inte många tonsättare har varit lika begåvade som han. Det var något liknande med Zamenhof. Han var en osedvanligt begåvad språkbasare, och lyckades bättre med detta än någon annan hittills. Dessutom skulle en ny språkgrund inte få liv förrän den utvecklats genom långvarig, allsidig och världsomfattande praktik. Och utan en ideologisk bas av det slag som Zamenhof gav åt esperanto skulle ett nytt språk ha små chanser att bli ett levande språk och få den nödvändiga sociala basen. I fråga om esperanto har denna process redan ägt rum, och språket är färdigt att användas. Det är inte perfekt, men mycket bra för en internationell och jämlik kommunikation.

Räcker det inte med engelskan för internationell kommunikation?

Engelska är mycket användbart för internationell kommunikation i många situationer. Men, faktum kvarstår: alla lyckas inte uppnå en hög nivå i engelska, inte ens efter många års studier. Det är särskilt svårt för personer, vars modersmål i hög grad skiljer sig från engelskan. Om du någon gång vistats i t.ex. Korea eller Turkiet, vet du vad vi menar. När det gäller ungdomar och vuxna har dessa lättare att lära sig esperanto än nationella/etniska språk. Dessutom: Esperanto är inte kopplad till någon särskild nations kultur, något som är en stor fördel för ett språk, som fungerar som en bro mellan folk. Människor som kommunicerar med hjälp av esperanto, gör det på likvärdiga villkor.

Har esperanto inte redan haft sin chans?

Det är riktigt att esperanto i början av 1920-talet nästan blev antaget att vara ett av arbetspråken vid Nationernas Förbund (föregångare till FN). Det är även riktigt att många politiker var intresserade av esperanto under 30- och 40-talen. Idag är det få politiker som intresserar sig för esperanto. Det kan mycket väl bli så att esperanto aldrig mer får chansen att bli en stor internationell organisations arbetspråk. Men det kan även bli så att esperanto blir mer och mer populärt bland människor som intresserar sig för att skapa en ny världsgemenskap med vänligare och tätare relationer mellan folken. Om framtiden är det alltid svårt att uttala sig. Men man kan hoppas... Vi esperantister är duktiga på att göra just det! (Ordet "esperanto" betyder "en person som hoppas".)

Information om esperanto i Sverige

Organisationer och klubbar

Svenska Esperanto-Förbundet (SEF) har medlemmar över hela landet, och är anslutet till Universala Esperanto-Asocio (UEA). Det finns även en organisation för ungdomar som gillar esperanto, den kallas SEJU. Lokala esperanto-klubbar finns i vissa städer med olika program och aktiviteter

Kurser

Veckoslutskurser i esperanto ges då och då på olika ställen, men vanligast i storstäderna. Man kan även läsa esperanto på Stockholms Universitet, både på nybörjar- och fortsättningsnivå. (Nybörjarkursen kan även läsas på distans.) Sommarkurser finns bl.a. på Esperanto-Gården i Lesjöfors, Värmland.

Böcker om esperanto

Vill du läsa mer om hur esperanto växte fram och rörelsen kring språket rekommenderar vi varmt den lilla trevliga boken "Doktor Zamenhof och

det internationella språket" av Leif Nordenstorm. Läroböcker, ordböcker mm finns i olika format och stilar. SEF kan ge mer information.

Bokförsäljning

Esperantoböcker kan köpas genom Svenska Esperanto-Förbundet, genom UEA eller hos t.ex. Adlibris på nätet. SEFs "startpaketet" med fyra böcker och medlemskap är något av intresse för alla som vill lära sig språket

Kontaktinformation

Svenska Esperanto-Förbundet
Vikingagatan 24,
SE-113 42 Stockholm
08-34 08 00
www.esperanto.se

www.lernu.net

lernu! är en flerspråkig sajt för att börja lära sig esperanto kostnadsfritt och enkelt.

Sajten innehåller kurser på olika nivåer, ordlistor på många språk, en grammatiköversikt, inspelade berättelser med bilder, en chatt, forum och mycket annat.

Esperanto estas ... www.esperantoestas.net

Bli bekant med det internationella språket esperanto med hjälp av 6 korta och livfulla småfilmer.

Esperanto är ...

- ... ett språk som passar för allt (Del 1 - 01:43 min)
- ... ett språk med många egenskaper (Del 2 - 08:01 min)
- ... ett språk som används på många olika sätt (Del 3 - 06:23 min)
- ... ett språk värt att lära sig (Del 4 - 13:22)
- ... ett språk med olika typer av organisationer (Del 5 - 04:12)
- ... ett språk för framtiden (Del 6 - 09:31 min)

ESPERANTO ÄR ETT INTERNATIONELLT SPRÅK SOM ANVÄNDS I ALLA VÄRLDSDELAR

"Jag känner mig som en del av världen"

Erin Piateski,
USA

"Esperanto är en del av mitt normala liv"

Renato Corsetti,
Italien

"Mitt huvudintresse är esperantos kulturella sida"

Rogener Pavinski,
Brasilien

"Sedan 7 år är esperanto min huvudsysselsättning"

Katalin Kováts,
Nederländerna / Ungern

"Esperanto har gjort mig till världsmedborgare"

Jean Codjo,
Kanada / Benin

"Esperanto har i hög grad förstärkt mitt intresse för andra länder och kulturer"

Marcos Cramer,
Germanujo

"Tack vare esperanto har jag ofta haft nära kontakter utomlands"

Satoo Reiko,
Japanio

"Esperanto öppnade i mig ett nytt synsätt"

Trinh Hong Hanh,
Vietnam

"Esperanto förde mig till en ny del av världen"

Russ Williams,
Polen / USA

"Esperanto finns även i byar utan el"

Vlad'ka Chvátalová,
Beligen / Tjeckien

"Esperanto förmedlar internationell vänskap till mig"

LI JIANHUA,
Kina

"Esperanto underlättar i hög grad internationellt utbyte"

Kong Kil-yoon,
Koreio

"Jag lockades av esperantos interna logik"

Zsófia Kóródy,
Tyskland / Ungern

"För mig är esperanto en stor inspirationskälla"

Hokan Lundberg,
Sverige

**I DENNA BROSCHYR KAN DU LÄSA OM ESPERANTO OCH HUR
DET ANVÄNDS AV MÄNNISKOR FRÅN OLIKA LÄNDER**